

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Hoeveel vertrouwen kan het strafproces zich permitteren? Enkele gedachten over vertrouwen en wantrouwen in de deelnemers aan het strafproces

Crijns, J.H.; Kampen, P.T.C. van; Meij, P.P.J. van der; Stapert, B.

Citation

Crijns, J. H. (2025). Hoeveel vertrouwen kan het strafproces zich permitteren?: Enkele gedachten over vertrouwen en wantrouwen in de deelnemers aan het strafproces. In P. T. C. van Kampen, P. P. J. van der Meij, & B. Stapert (Eds.), *Pompe reeks* (pp. 79-87). Den Haag: Boom. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/4283572>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4283572>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

HOEVEEL VERTROUWEN KAN HET STRAFPROCES ZICH PERMITTEREN?

Enkele gedachten over vertrouwen en wantrouwen in de
deelnemers aan het strafproces

Jan Crijns

1 INLEIDING

In zijn oratie stelt Stijn dat de wetgever en de rechtspraak te veel vertrouwen stellen in de vaardigheden van procesdeelnemers. Hij wijst in dit verband onder meer op de jurisprudentiële ontwikkelingen ten aanzien van de sanctionering van vormverzuimen door de rechter en de verwachtingen van de raadsman in het kader van het voeren van verweren en het indienen van onderzoekswensen.¹ Ook buiten deze contexten komt deze observatie van Stijn nog geregeld terug in mijn gedachten wanneer het gaat om de vraag naar het vertrouwen dat ‘we’ kunnen en mogen stellen in de deelnemers aan het strafproces en de vraag in hoeverre controle op het handelen van die procesdeelnemers is vereist. Vaak gaat het dan om het handelen van het openbaar ministerie – onder meer in relatie tot de inzet van vergaande opsporingsbevoegdheden of vormen van buitengerechtelijke afdoening, maar ook ten aanzien van de andere deelnemers aan het strafproces – de rechter en de verdediging – kan geregeld de vraag worden gesteld hoeveel vertrouwen we in hen kunnen stellen en wanneer het (toch) aangewezen is hen aan enige vorm van controle te onderwerpen.

Het ligt natuurlijk voor de hand om op dit punt naar een zekere balans te zoeken: een al te grote mate aan vertrouwen in procesdeelnemers is naïef en kan funest uitpakken voor de mate waarin de doelen van het strafproces worden bereikt. Anderzijds kan een uit wantrouwen geboren overdaad aan controlemechanismen tot een onnodig stroperig strafproces leiden en elke zuurstof uit de daarbinnen te voeren dialoog persen. Met deze algemene vaststelling is echter nog niet gezegd hoe die balans moet worden getroffen. Daarnaast kan de vraag worden gesteld

1. A.A. Franken, *Voor de vorm* (oratie Utrecht), Den Haag: Boom Juridisch 2004, p. 40-45.

of deze balans voor alle procesdeelnemers op vergelijkbare wijze moet worden getroffen, of dat er ruimte is voor differentiatie. Op het eerste gezicht lijkt dit laatste voor de hand te liggen: de onafhankelijke rechter verdient wellicht meer ons vertrouwen dan het openbaar ministerie en de verdediging, die immers beide – niettegenstaande de magistratelijke positie die van het openbaar ministerie wordt verwacht – zo hun eigen belangen hebben. Tegelijkertijd gaat in een evenwichtig strafproces het stellen van een groot vertrouwen in de één, gevoelsmatig nogal moeizaam samen met het bovenmatig wantrouwen van de ander. In zoverre lijkt wel degelijk sprake te zijn van een zeker verband. In deze beknopte bijdrage wordt nader ingegaan op deze kwesties, waarbij – vanuit de aanname dat vertrouwen in beginsel nastrevenswaardig is, maar ook zo zijn grenzen kent – de centrale vraag is hoeveel vertrouwen het strafproces zich kan permitteren. Het spreekt voor zich dat niet meer dan een begin van een antwoord kan worden geformuleerd.

Vooraf zij opgemerkt dat als het gaat om vertrouwen in het strafproces, het doorgaans gaat om het vertrouwen van de samenleving in de instituties van de rechtstaat, waarbij met name veel onderzoek is gedaan naar het vertrouwen dat de samenleving in de rechtspraak stelt.² Dat is niet de vorm van vertrouwen die in deze bijdrage centraal staat. Hier gaat het om het vertrouwen dat de wetgever in de verschillende procesdeelnemers stelt en het vertrouwen dat deze procesdeelnemers onderling in elkaar hebben, onder meer blijkens de jurisprudentie en de dagelijkse gang van zaken in de strafrechtspleging. Het gaat in deze bijdrage dus meer om vertrouwen *binnen* de strafrechtspleging dan om vertrouwen *in* de strafrechtspleging (al bestaat wellicht een zeker verband tussen beide). Voorts concentreer ik mij op de professionele procesdeelnemers, waarbij ook hier kan worden opgemerkt dat dit gevoelsmatig niet geheel los kan worden gezien van de vraag hoeveel vertrouwen de strafrechtspleging in de verdachte zelf stelt.³

2 VERTROUWEN IS GOED, CONTROLE IS BETER?

Een basale vraag is hoe verstandig of nastrevenswaardig het eigenlijk is om vertrouwen in iets of iemand te stellen. Dit lijkt een tamelijk open deur; vertrouwen wordt immers doorgaans als iets goeds gezien – zonder vertrouwen geen soci-

2. Zie voor een overzicht van het (empirisch) onderzoek naar deze vorm van vertrouwen onder meer L. Noyon, *Strafrecht en publieke opinie. Een onderzoek naar de relatie tussen de strafrechtspleging en het publiek, met bijzondere aandacht voor het Openbaar Ministerie* (diss. Leiden), Den Haag: Boom Juridisch 2021, hoofdstuk 4.

3. De vraag naar de mate van vertrouwen in de verdachte komt onder andere tot uitdrukking in discussies rond de voortdurende en de schorsing van de voorlopige hechtenis, de straftoemeting en de voorwaardelijke invrijheidsstelling en de vraag hoeveel toezichtsmaatregelen de verdachte zich in dat verband moet laten welgevalen. Zie hierover onder meer J. Bijlsma, *Risicostrafrecht en rechtsorde. Kent noodzaak geen recht?* (oratie Groningen), Groningen: University of Groningen Press 2024.

ale interactie, zolang dat vertrouwen niet doorschiet in naïviteit, desinteresse of gemakzucht. Toch ligt het misschien nog iets genuanceerder dan dat, in ieder geval in relatie tot de instituties van de rechtsstaat. Zo stelt Noyon de vraag of een gezonde dosis wantrouwen eigenlijk niet beter is voor een goed functionerende (straf)rechtspleging.⁴ Constructief wantrouwen kan immers worden beschouwd als een vorm van betrokkenheid, die misschien wel wenselijker is dan 'blind' vertrouwen. Hierbij moet wel worden bedacht dat hij deze vraag opwerpt in de context van vertrouwen van de samenleving *in* de strafrechtspleging. Dat neemt niet weg dat ook als het gaat om de verhoudingen tussen de verschillende deelnemers aan het strafproces, voor de kwaliteit van het geding constructief wantrouwen te verkiezen is boven 'blind' vertrouwen. Tot op zekere hoogte kan zelfs worden volgehouden dat het strafproces erop is ingericht om dat constructieve wantrouwen te faciliteren met zijn nadruk op opeenvolgende fasen van onderzoek en de mogelijkheid tot het naar voren brengen van verschillende perspectieven op de zaak. Een strafproces waarin alle betrokkenen het roerend met elkaar eens zijn, komt dan ook maar moeilijk tot volle wasdom.⁵

Vervolgens rijst de vraag wanneer nog kan worden gesproken van constructief wantrouwen en wanneer dit omslaat in vormen van wantrouwen die eerder ondermijnend werken voor de kwaliteit van het strafproces. Die vraag valt in zijn algemeenheid niet te beantwoorden, maar vormen van wantrouwen die per saldo eerder in de weg staan aan het bereiken van de doelen van het strafproces dan daaraan bijdragen, op voorhand volledig uit de lucht gegrepen zijn, primair op de persoon spelen of geen enkel rechtens te respecteren belang dienen, lijken wel onder die laatste categorie te kunnen worden geschaard. Ook en in het verlengde hiervan lijkt een onderscheid te kunnen en moeten worden gemaakt tussen wantrouwen gericht op (het functioneren van) de instituties en wantrouwen in de persoon(lijke integriteit) van de procesdeelnemers, waarbij vanuit rechtsstatelijk perspectief een ruimere plaats zou moeten worden ingeruimd voor het eerste dan het tweede. Ik kom hier in het vervolg op terug.

3 VOORBEELDEN VAN DISCUSSIES OVER VERTROUWEN EN CONTROLE

Over het thema vertrouwen en controle binnen de strafrechtspleging en de ontwikkelingen daarbinnen valt veel te zeggen. Ik volsta hier met het aanstippen van enkele actuele voorbeelden en discussies rond dit thema en een poging tot het

4. L. Noyon, 'Het wantrouwen in de strafrechtspleging. Misschien wel veel interessanter dan het vertrouwen', in: A.K. Bosma & S.S. Buisman (red.), *Methoden van onderzoek in het strafrecht, de criminologie en de victimologie*, Deventer: Wolters Kluwer 2018, p. 105-121. Zie ook Noyon 2021, p. 77-88.
5. Iets wat zich op het moment sterk laat gevoelen in de discussie rond procesafspraken. Vgl. J.H. Crijns & M.J. Dubelaar, 'De betekenis van consensualiteit voor de normering van procesafspraken. Gezichtspunten voor de wetgever', *DD* 2023/41.

ontwaren van een patroon daarbinnen. Voor zover daarvan sprake is, lijkt dit zich te manifesteren als een zekere slingerbeweging op het continuüm van vertrouwen en controle, waarbij de slinger zich de laatste jaren weer richting meer controle begeeft.

Zo was de Nederlandse wetgever de afgelopen decennia geneigd een groot vertrouwen te stellen in het openbaar ministerie, door tal van bevoegdheden in handen te leggen van datzelfde openbaar ministerie, soms ten koste van de positie van andere procesdeelnemers (vgl. onder meer de introductie van de strafbeschikking en de herziening van de verhouding tussen officier van justitie en rechter-commissaris wat betreft de bevoegdheden in het vooronderzoek).⁶ De laatste jaren zien we weer een tegenbeweging richting meer controle op het openbaar ministerie, niet zozeer omdat de wetgever nu zo drastisch van positie is veranderd, maar veeleer noodgedwongen. Zo wordt deze tegenbeweging deels aangejaagd door Europese rechtspraak – denk aan onder meer de arresten *Prokuratuur* en *Landeck* over de reikwijdte van de (zelfstandige) bevoegdheden van het openbaar ministerie binnen de opsporing,⁷ maar ook aan de jurisprudentie en de daaropvolgende discussie over de positie van het openbaar ministerie binnen het Europees strafrecht⁸ – en deels door nationale rechtspraak – denk aan de discussies rond het waarborgen van het verschoningsrecht in het kader van het onderzoek naar grootschalige digitale databestanden.⁹ In die gevallen is het de onafhankelijke rechter die aandringt op meer controle op het handelen van het openbaar ministerie, waarbij die controle doorgaans wordt neergelegd bij diezelfde rechterlijke macht. Een enkele keer is het ook zo dat deze wens vanuit samenleving en politiek komen, waarbij bijvoorbeeld kan worden gedacht aan de discussie over de wenselijkheid van rechterlijke controle op hoge transacties.¹⁰

Ook met betrekking tot de advocatuur lijkt een beweging richting meer controle gaande te zijn, waarbij de discussie niet alleen is gericht op het optreden van

6. Zie onder meer P.P.J. van der Meij, *De driehoeksverhouding in het strafrechtelijk vooronderzoek. Een onverminderde zoektocht naar evenwicht in de rolverdeling tussen de rechter-commissaris, de officier van justitie en de verdediging* (diss. Leiden), Deventer: Kluwer 2010.
7. HvJ EU 2 maart 2021, ECLI:EU:C:2021:152 (*Prokuratuur*) en HvJ EU 4 oktober 2024, ECLI:EU:C:2024:830 (*Landeck*).
8. Zie uitgebreid J.W. Ouwerkerk e.a., *De rol en positie van het openbaar ministerie als justitiële autoriteit in Europees strafrecht: een verkennende studie naar een toekomstbestendige vormgeving van de rol en de positie van het openbaar ministerie in de EU-brede justitiële samenwerking in strafzaken*, Leiden: Universiteit Leiden/WODC 2021.
9. Zie HR 12 maart 2024, ECLI:NL:HR:2024:375, NJ 2024/318 m.nt. Mevis. Zie ook M. Lochs e.a., 'Het verschoningsrecht van advocaten en het gebruik van extra beveiligde communicatiemiddelen', *NJB* 2024/1301.
10. Zie onder meer E. Sikkema & W.S. de Zanger, 'Rechterlijke toetsing van hoge transacties en ontnemingsschikkingen', *TBS&H* 2019, nr. 1, p. 48-51 en J.H. Crijns, 'Rechterlijke toetsing van hoge transacties in strafzaken: contracteren onder toezicht', in: C.G. Breedveld-de Voogd e.a. (red.), *Sluitertijd. Reflecties op het werk van Jaap Hijma*, Deventer: Wolters Kluwer 2020, p. 389-403.

de advocaat in de context van het strafproces. Denk aan de aanhoudende discussie over de inrichting van het gedragstoezicht op de advocatuur¹¹ en over het aannemen van contante betalingen door advocaten;¹² aan beschuldigingen aan het adres van individuele advocaten al te dicht op hun clientèle te zitten¹³ en aan de verschillende voorstellen die door de minister worden gedaan in het kader van het tegengaan van voortgezet crimineel handelen in detentie, waarbij ook beperkingen worden gesteld aan het vrije verkeer met advocaten.¹⁴ Zeker in onderling verband beschouwd, getuigt dit alles niet van een groot vertrouwen in de (strafrecht)advocatuur in het algemeen en in individuele advocaten in het bijzonder. In dit verband zijn het met name de politiek en de samenleving – en dus niet zozeer de rechtspraak – die aandringen op meer controle.

Het vertrouwen in de rechter als professionele procesdeelnemer lijkt het meest constant te zijn, in ieder geval gezien op het continuüm van vertrouwen en controle.¹⁵ Hij is immers van oudsher het beste gepositioneerd om in alle onafhankelijkheid en onpartijdigheid zijn werk te doen, waarbij controlemechanismen zijn ingebouwd langs de weg van het stelsel van rechtsmiddelen. Het vertrouwen van de andere procesdeelnemers en het bijbehorende gezag verdient de rechter vervolgens met de juistheid van zijn beslissingen, aangevuld met een gezonde dosis procedurele rechtvaardigheid.¹⁶ Het inbouwen van meer controle op de rechter – anders dan door middel van rechtsmiddelen – past niet in het bestaande systeem en lijkt ook niet nodig. Dit alles betekent niet dat de rechter onaantastbaar is; controle hoeft hij zich niet te laten welgevalen, wel ziet hij zich geconfronteerd met een aanhoudende afkalving van het rechterlijk domein.¹⁷ In dit verband kan bijvoorbeeld worden gewezen op de inperking van diens straftoemingsvrijheid door de wetgever (vgl. de ontwikkelingen ten aanzien van het taakstrafverbod), maar ook op de proliferatie van vormen van vereenvoudigde afdoening (met het

11. Zie voor de laatste stand van zaken *Kamerstukken II* 2024/25, 29 279, nr. 926.

12. Zie onder meer L. Postma e.a., *Betalingen aan advocaten en daarmee gepaard gaande risico's*, Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam 2024.

13. Zie voor voorbeelden P.P.J. van der Meij, 'Openbaar Ministerie en advocatuur: balanceren tussen belangen', in: J.H. Crijns, E.R. Muller & R. Robroek (red.), *Openbaar Ministerie: organisatie en functioneren van het Openbaar Ministerie in Nederland*, Deventer: Wolters Kluwer 2023, p. 495-519.

14. Zie onder meer D.V.A. Brouwer, 'Naar een gesloten 'ZwaCribalie'?', *NJB* 2022/289 en voor de laatste stand van zaken *Kamerstukken II* 2024/25, 29 911, nr. 465.

15. Waarbij ik, als gezegd, hier niet het oog heb op het vertrouwen van de samenleving in de rechter (zie daarover Noyon 2021). Hier gaat het over het vertrouwen in de rechter van de andere procesdeelnemers. Zie in dit verband ook Stijns kritische observaties in A.A. Franken, 'De kloof', *Boom Straftblad* 2022, p. 123-130; en Stijn Franken & Miek Smilde, *Laatste man. Over schuld, straf en sterfelijkheid*, Antwerpen/Amsterdam: Uitgeverij Lux 2024.

16. L.F.M. Ansems, *Procedural Justice on Trial. A Critical Test of Perceived Procedural Justice From the Perspective of Criminal Defendants* (diss. Utrecht), Utrecht: Utrecht University 2021.

17. Vgl. onder meer M.J. Dubelaar e.a. (red.), *Conflictoplossing: het domein van rechters? Een vergelijkende studie naar rechterlijke en alternatieve conflictoplossing in verschillende rechtsgebieden*, Deventer: Wolters Kluwer 2021.

fenomeen van procesafspraken als meest recente loot aan de stam). Deze steeds verdergaande opmars van alternatieven voor het klassieke strafproces is niet zozeer geboren uit wantrouwen jegens de rechter; wel vanuit de vaststelling dat de capaciteit van de rechterlijke macht eenvoudigweg tekortschiet, wat noodzaakt tot het reserveren van de schaarse middelen voor de zaken waarin de rechter het meest nodig is. Hoewel deze beweging nog onverminderd gaande is, is de laatste jaren ook sprake van een zekere tegenbeweging waarbij de rechter(-commissaris) weer wordt aangekeken als degene die het best gepositioneerd is om bepaalde zaken op te pakken. In dit verband kan onder meer worden gewezen op de voorbeelden die hiervoor zijn genoemd in relatie tot de toenemende controle op het openbaar ministerie. De rol van de rechter als onafhankelijke controleur en beslisser is dan ook allerm minst uitgespeeld; wel krijgt deze gedeeltelijk een nieuwe vorm binnen afdoeningstrajecten die in de eerste plaats door anderen worden vormgegeven.¹⁸

4 OP ZOEK NAAR EEN BALANS

Met voorgaande beschrijving van de actuele stand van zaken op het continuüm van vertrouwen en controle is nog weinig gezegd over de vraag waar het optimum zo ongeveer zou kunnen liggen en hoe dicht de huidige stand van zaken daarbij in de buurt komt. Bij beantwoording van deze vraag moet naar mijn overtuiging onderscheid worden gemaakt tussen de instituties van de rechtsstaat en de professionals die daarbinnen werkzaam zijn. Om met deze laatste te beginnen: de professional zelf verdient zoveel mogelijk ons vertrouwen. Waar gehakt wordt, vallen spaanders en ondermaats presterende rechters, officieren van justitie en advocaten zullen er altijd zijn, net zoals *professionals* die te rekkelijk omgaan met de regels van strafvordering of hun beroepsethiek; die vaststelling mag echter niet leiden tot een generiek wantrouwen in de leden van een beroepsgroep. De individuele deelnemers aan de strafrechtspleging doen er dan ook goed aan minst genomen een basaal vertrouwen in elkaar te stellen, behoudens (sterke) aanwijzingen van het tegendeel.

Tegelijkertijd past behoedzaamheid waar het gaat om het stellen van vertrouwen in de instituties van de strafrechtspleging als zodanig, waaronder in dit verband zowel de zittende en staande magistratuur als de advocatuur worden geschaard. Niet vanwege de aard van hun taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden of vanwege de professionals die binnen deze instituties werkzaam zijn – die verdienen als gezegd ons en elkaars vertrouwen, maar vanwege de mechanismen waaraan deze instituties onderhevig zijn. In dit verband moet in het bijzonder worden

18. Zie specifiek op dit punt J.H. Crijns & R.S.B. Kool, 'Buitengerechtelijke conflictoplossing in het strafrecht', in: Dubelaar e.a. 2021, p. 227-253, op p. 251-253.

gewezen op het aanhoudende capaciteitstekort en een daarmee samenhangende voortdurende zoektocht naar nog meer efficiëntie. Dit leidt er toe dat *professionals* die ongetwijfeld genegen zijn tot het leveren van kwaliteit, er op zijn minst genomen toe worden uitgenodigd, zo niet gedwongen, om genoeg te nemen met een krappe voldoende.¹⁹ Helaas is dit een observatie van alle tijden, of in ieder geval van de afgelopen decennia. Zo tekende Stijn in zijn oratie uit 2004 al op:

'Ik zie een onrustbarende kwaliteitsvermindering – die mede het gevolg zal zijn van de werkdruk – bij alle professionele deelnemers aan het strafproces: bij rechters, bij het openbaar ministerie en bij advocaten die rechtsbijstand in strafzaken verlenen.'²⁰

Op dit punt staan we er in 2025 bepaald niet beter voor. Zeer recent heeft het openbaar ministerie zelfs aangekondigd alle strafzaken die zich volgens de wettelijke criteria lenen voor afdoening door middel van een strafbeschikking – behoudens uitzonderingen – ook daadwerkelijk langs die weg af te doen.²¹ Dit zou een verdere opmars van de strafbeschikking en een verdere inkrimping van het rechterlijk domein met zich brengen.²² Dat dit als bijkomend effect heeft dat het aantal korte gevangenisstraffen per saldo zal verminderen, valt op zichzelf positief te waarderen,²³ maar voor het overige wordt hier bovenal een groot beroep gedaan op het vertrouwen van ons allen – maar in het bijzonder van de verdediging – in de kwaliteit van de besluitvorming door het openbaar ministerie. Nu de werkvoorraad ook daar tegen de plinten klotst, zou het van naïviteit getuigen om te verwachten dat het openbaar ministerie deze klus nagenoeg foutloos zou kunnen klaren.

Deels andere, maar tot op zekere hoogte toch vergelijkbare kanttekeningen kunnen worden geplaatst bij het stellen van een al te groot vertrouwen in het vermogen van de rechterlijke macht of van de advocatuur. Zo kan ten aanzien van de rechterlijke macht worden gewezen op het welhaast systemische onvermogen om van het vraagstuk van de voorlopige hechtenis een daadwerkelijk inhoudelijk debat te

19. Vgl. in dit verband H. Hübner, 'Hoe gaan rechters om met werkdruk?', *Asiel & Migrantenrecht* 2023, nr. 6/7, p. 285-287.

20. Franken 2004, p. 43.

21. 'Het Openbaar Ministerie gaat strafbeschikking meer benutten', *OM.nl* 17 februari 2025. Zie ook de achterliggende notitie 'Straf en executie: tussen wettelijk ideaal en de rechtspraktijk' van de voorzitter van het College voor procureurs-generaal Rinus Otte.

22. De Raad voor de rechtspraak reageerde dan ook als door een wesp gestoken. Zie 'Nieuwe aanpak OM bij afhandeling strafzaken schaft celstraf bij bepaalde misdrijven af', *Rechtspraak.nl* 19 februari 2025.

23. Zie voor de negatieve effecten van de korte vrijheidsstraf ten opzichte van de taakstraf in termen van recidive en kosten voor de samenleving H.T. Wermink e.a., 'The price of retribution: evidence from the willingness to pay for short-term prison sentences compared to community service orders', *Journal of Experimental Criminology* 2023.

maken.²⁴ En ten aanzien van de verdediging kan in dit verband worden gewezen op het stelselmatig overschatten van de mogelijkheden om in een vroeg stadium van het strafproces al een contradictoir geding te voeren, deels vanwege het gebrek aan informatie voor de verdediging en deels vanwege de realiteit dat niet elke verdachte over kwalitatief goede rechtsbijstand kan beschikken.²⁵

5 CONCLUSIE

Wat betekent dit alles nu voor de vraag hoeveel vertrouwen in procesdeelnemers het strafproces zich kan permitteren? De conclusie van dit korte betoog is dat de betrokkenen bij het strafproces er goed aan doen het nodige vertrouwen in elkaar te stellen. Natuurlijk zal dit vertrouwen zo nu en dan worden beschaamd, maar dat is geen reden dit basale vertrouwen in de ander in te ruilen voor een grondhouding van wantrouwen. Het strafproces kan dan ook uitstekend zonder wrakingen van rechters op onredelijke gronden, het openlijk vraagtekens plaatsen bij de integriteit van de advocaat of de officier van justitie en een cynische houding van togadragers ten aanzien van het vermogen of de bereidheid van verdachten hun leven te beteren of zich aan gedragsvoorwaarden te houden. *Mutatis mutandis* geldt dit eveneens voor de wetgever, die dient te opereren vanuit een basaal vertrouwen in de integriteit en de professionaliteit van de individuele procesdeelnemer. Voorstellen en maatregelen die hiermee op gespannen voet staan, moeten dan ook kritisch tegen het licht worden gehouden.

Tegelijkertijd mag dit vertrouwen in de professionaliteit van de individuele procesdeelnemer niet omslaan in een al te vergaand vertrouwen in de instituties die zij vertegenwoordigen. Het strafproces is in zekere zin gebouwd op institutioneel wantrouwen, waarbij alle deelnemers opereren vanuit eigen professionele belangen en een eigen positie in het geheel. Een overdaad aan vertrouwen in deze instituties als zodanig kan leiden tot rolverwarring en een verlies aan kwaliteit. De wetgever en de jurisprudentie doen er dan ook goed aan dit institutioneel wantrouwen te respecteren door de nodige controlemechanismen in stand te laten of waar nodig in te bouwen, opdat de verschillende rollen in het strafproces tot wasdom kunnen (blijven) komen en de doelen van het strafproces zoveel mogelijk

24. Vgl. recent J.H. Janssen, J. de Lange & M.S. Westhof, 'De ontmaskering van de zittingsagenda als grond voor voorlopige hechtenis', *NJB* 2024/2011 en J. Uit Beijers & O.E. Maan, "Vast, tenzij"-praktijk dwingt tot aanpassing van de wettelijke gronden voor voorlopige hechtenis in het nieuwe wetboek', *NJB* 2024/2671.

25. Er is dan ook al veelvuldig gewezen op de risico's die de modernisering van het Wetboek van Strafvordering voor de rechtsbescherming van de verdachte met zich brengt. Zie onder meer P.T.C. van Kampen e.a., *Mind the Gap. Modernisering Wetboek van Strafvordering: consequenties voor de verdediging*, Universiteit Utrecht/Maastricht University/WODC 2018, alsmede het advies van de Raad van State bij het wetsvoorstel voor het nieuwe wetboek, *Kamerstukken II* 2022/23, 36 327, nr. 4.

kunnen worden gehaald. Binnen die kaders kunnen we de individuele *professional* vervolgens met een gerust hart het nodige vertrouwen gunnen.